

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки та менеджменту освіти

Дипломна робота
магістра

з теми: **«ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ
ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»**

Виконала: студентка 2 курсу
UNZ1-M22z групи
спеціальності 073 Менеджмент
Гуменюк Світлана Іванівна

Керівник: **Федорчук В.В.**,
доцент кафедри педагогіки
та менеджменту освіти,
кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензент: **Гордійчук М.С.**,
доцент кафедри теорії та
методик дошкільної освіти,
кандидат педагогічних наук, доцент

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	7
1.1. Інноваційний менеджмент у системі дошкільної освіти як наукова проблема.....	7
1.2. Особливості впровадження інноваційного менеджменту в систему дошкільної освіти.....	25
1.3. Обґрунтування педагогічних умов упровадження інноваційного менеджменту в закладах дошкільної освіти.....	36
Висновки до розділу 1.....	44
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	47
2.1. Критерії та показники оцінювання ефективності впровадження інноваційного менеджменту в закладах дошкільної освіти.....	47
2.2. Аналіз практики впровадження інноваційного менеджменту в закладах дошкільної освіти м. Кам'янця-Подільського.....	57
2.3. Методичні поради щодо впровадження інноваційного менеджменту в закладі дошкільної освіти.....	67
Висновки до розділу 2.....	71
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78
ДОДАТКИ.....	86

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена зорієнтованістю держави на соціальні й економічні зрушення, які спонукають до реформ в сучасній системі освіти. Зокрема, важливою вбачаємо модернізацію процесу управління в сучасній освіті. Це вимагає впровадження інноваційного менеджменту в закладах освіти, в тому числі й дошкільної, що може здійснюватися через систему наукових, педагогічних, методичних та управлінських заходів, про які йдеться у законах України «Про освіту» (2017), «Про інноваційну діяльність» (2002), а також в Національній доктрині розвитку освіти в Україні в XXI ст. (2002), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки (2013) та Проекті Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років (2014).

Проблема управлінської діяльності, інноваційного менеджменту в освітньому процесі—складна для вирішення в педагогічній теорії та практиці з огляду на часті зміни, викликані державотворчими та глобалізаційними процесами. Сучасна система дошкільної освіти потребує ефективного впровадження інноваційного менеджменту, наукового обґрунтування педагогічних умов, які б забезпечували результативність інноваційного менеджменту в закладах дошкільної освіти.

Аналіз наукової літератури свідчить про увагу дослідників до проблеми інноваційного менеджменту. Зокрема, окремі її аспекти висвітлено в працях Ю. Бабанського, В. Бондара, Л. Гаєвської, Н. Заворотинської, І. Іванюка, Н. Корогод, П. Микитюка та ін. Загальні положення управління закладами освіти відображено в працях Є. Березняка, Л. Ващенко, Л. Даниленко, В. Маслова, С. Сисоевої та ін. Психологічні аспекти керівництва закладом освіти можна знайти в працях Л. Карамушки та В. Пікельної. Філософський, соціологічний складові управління висвітлено у дослідженнях В. Андрущенко, Б. Гершунського, В. Кременя, В. Лутая, В ін.; а управлінський аспект – у Г. Дмитренко, Ю. Конаржевського, М. Кондакова, Н.

Островецької, М. Поташника та ін. Щодо значення реалізації педагогічних умов в процесі управління акцентували О. Назарова, Г. Пономарьова, С. Семенець, С. Яценко та ін.

Так, аналіз наукових праць дає можливість стверджувати про потребу в розв'язанні певних суперечностей, а саме:

-між політикою держави, що зумовлює зміни в системі освіти, та недостатньою розробкою механізму впровадження інноваційного менеджменту, зокрема в закладах дошкільної освіти;

-між потребою реалізації педагогічних умов, що забезпечують ефективно впровадження інноваційного менеджменту в ЗДО, та недостатнім вивченням цієї проблеми у педагогічній теорії і практиці;

-між потребою вибору оптимальних форм та методів інноваційного менеджменту та недостатнім їх науковим обґрунтуванням в теорії і практиці менеджменту закладу освіти;

-між потребами у компетентних учасниках інноваційного менеджменту та відсутністю їх ефективної підготовки до реалізації такого процесу.

Разом з тим, педагогічні умови впровадження інноваційного менеджменту в закладі дошкільної освіти ще не стали предметом окремого розгляду в педагогічній науці. Таким чином, актуальність проблеми, важливість її розробки зумовили вибір теми дослідження: «Педагогічні умови впровадження інноваційного менеджменту в закладі дошкільної освіти».

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати педагогічні умови впровадження інноваційного менеджменту в закладі дошкільної освіти та на основі емпіричного дослідження розробити методичні поради щодо їх впровадження в закладах дошкільної освіти.

Відповідно до мети визначили завдання дослідження:

1) з'ясувати сутність інноваційного менеджменту в системі дошкільної освіти;

2) визначити особливості впровадження інноваційного

менеджменту в систему дошкільної освіти;

3) обґрунтувати педагогічні умови впровадження інноваційного менеджменту в закладах дошкільної освіти;

4) здійснити емпіричне дослідження практики впровадження інноваційного менеджменту в закладах дошкільної освіти;

5) розробити методичні поради щодо впровадження інноваційного менеджменту в закладі дошкільної освіти.

Об'єкт дослідження: процес впровадження інноваційного менеджменту в закладі дошкільної освіти.

Предмет дослідження: педагогічні умови впровадження інноваційного менеджменту в закладі дошкільної освіти.

Методи дослідження: теоретичний аналіз літературних джерел з проблеми дослідження; узагальнення, порівняння, систематизація теоретичних і емпіричних даних; письмове опитування (анкетування), усне опитування (бесіда), самооцінювання.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що комплексно проаналізовано проблему впровадження інноваційного менеджменту в закладах дошкільної освіти.

Практичне значення полягає в тому, що запропоновано методичні поради щодо впровадження інноваційного менеджменту в закладі дошкільної освіти.

База дослідження. Емпіричне дослідження в рамках магістерського дослідження проводилося на базі закладів дошкільної освіти м. Кам'янець-Подільського.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на: Науковій конференції студентів і магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Іван Огієнка (4-5 квітня 2023 року) з доповіддю «Педагогічні умови впровадження інноваційного менеджменту в закладах дошкільної освіти»;

Всеукраїнській науково-практичній конференції «Інновації в освіті: закономірності, тренди, потреби» (28 березня 2023 року), м. Кам'янець-Подільський, з доповіддю на тему: «Поняття інноваційного менеджменту в теорії управління».

Публікація:

Гуменюк С.І. Поняття інноваційного менеджменту в теорії управління. *Інновації в освіті: закономірності, тренди, потреби: збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції. 28 березня 2023 року* [Електронний ресурс] / [редкол. І. О. Кучинська та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 303 с. С. 21-24.

Структура роботи: вступ, основна частина, яка складається з двох розділів, висновки до кожного з розділів, загальні висновки, список використаних джерел і додатки. Повний обсяг роботи – 90 сторінок, основна частина – 75 сторінок.

ВИСНОВКИ

Теоретичні узагальнення й отриманий емпіричний матеріал, що представлені в науковій роботі, дозволяють сформулювати наступні висновки:

1. Теоретичні засади впровадження інноваційного менеджменту в закладі дошкільної освіти дали можливість зрозуміти інноваційного менеджменту в системі дошкільної освіти як наукової проблеми.

2. Проаналізовано зміст понять «менеджмент» і «управління», розмежовано визначення цих термінів та запропоновано власну інтерпретацію. Так, менеджмент визначено складовою управлінського процесу, яка визначає стратегічні і тактичні цілі суб'єкта управління, а також організовує, координує й контролює управлінську діяльність в закладі освіти. А управління розглядаємо як процес взаємопов'язаних дій, який забезпечує реалізацію державної політики в системі середньої освіти та сприяє впровадженню менеджменту в закладі освіти.

3. Конкретизовано поняття інновацій, що має три значення: інновація, нововведення, новація. При цьому під нововведенням розуміємо процес виникнення, розвитку, поширення та зміни науково-технічних новацій, а інновацію розглядаємо як продукт застосування будь-якого, постійно оновлюваного процесу із внесення кількісних та якісних змін з метою отримання економічного, екологічного, освітнього, соціального, наукового, технічного та іншого ефекту. Натомість інноваційний менеджмент розглядається нами як така система управління, що активно впливає на управлінську діяльність, на розвиток інноваційної, інвестиційної, політичної й соціально-економічної діяльності як окремої організації, так і країни в цілому.

4. Визначено, що розвиток системи дошкільної освіти є механізмом, який сприяє активному пошуку нових форм і методів управління та дає можливість забезпечити приєднання нашої держави до високотехнологічних країн світу, підтримати процеси випереджального

характеру в усіх галузях її життєдіяльності.

5.Виокремлено критерії, які дозволяють визначити показники оцінювання ефективності впровадження інноваційного менеджменту в систему дошкільної освіти, серед яких такі: спонукальний – наявність орієнтації керівника в галузі менеджменту на вдосконалення професійної компетентності, що передбачає мотивацію впровадження інновацій для ефективного управління закладом освіти; пізнавально-аналітичний – засвоєння знань суб'єктами освітнього процесу про сутність інновації, ознаки та типи, структуру та динаміку, стратегії впровадження, фактори визначення ситуації педагогічних умов, стратегії й тактики впровадження інноваційного менеджменту; технологію забезпечення реалізації педагогічних умов, форми, методи, засоби ефективної організації впровадження інновацій об'єктів управлінської діяльності; діяльнісно-практичний – комплекс умінь, якими має володіти менеджер освіти для забезпечення впровадження інноваційного менеджменту; оцінно-результативний – особистісні якості керівника, які сприяють ефективному впровадженню інновацій в систему дошкільної освіти.

6.Проведено аналіз поняття «педагогічна умова», що визначається нами як сукупність об'єктивних обставин (ситуації, заходи, атмосфера, моделювання тощо) впливу на процес взаємодії суб'єктів освітньої діяльності з використанням адекватних форм, методів, прийомів, засобів з метою досягнення педагогічного ефекту .

7.В ході дослідження з'ясовано, що педагогічні умови впровадження інноваційного менеджменту в систему дошкільної освіти можна охарактеризувати як об'єктивні обставини управлінської діяльності суб'єктів освітнього процесу, як систему взаємопов'язаних і взаємодіючих методів, спрямованих на розвиток інноваційного освітнього середовища. Разом з тим, впровадження інноваційного менеджменту в ЗДО, на наш погляд, має здійснюватися у відповідності до таких педагогічних умов, зокрема: 1)цілеспрямованість управління

процесом упровадження інновацій: розробка політики керівництва на період упровадження інноваційного менеджменту; 2)утвердження серед учасників освітнього процесу переконання в необхідності використання інновацій та їх ефективності; 3)організація технологічного моніторингу інновації, приміром: узагальнення та розповсюдження інформації про нову технологію; оцінка наявної інновації, прогнозування подальших реальних можливостей її використання; прогнозування розвитку закладу за умов впровадження інновацій; розробку програм упровадження інновацій; зосередження уваги на місці та ролі кожного під час реалізації новизни; створення умов щодо впровадження інновації; уточнення та внесення необхідних змін у засоби роботи, режим, структури тощо; увагу до позитивних наслідків застосування інновації та труднощів, які виникли; мотивацію та стимулювання працівників; залучення «користувачів» – тих, хто вже працює за обраною інновацією .

8.На основі аналізу психолого-педагогічних джерел та власних суджень було здійснено вибір педагогічних умов упровадження інноваційного менеджменту в систему дошкільної освіти.

9.Визначено, що оскільки основою, на якій ґрунтується процес управління в системі дошкільної освіти, є інноваційний менеджмент, то формування відповідних умінь керівників закладів дошкільної освіти має відбуватися в умовах здійснення інноваційної діяльності суб'єктів освітнього процесу.

10.З'ясовано, що управлінська діяльність керівників закладів дошкільної освіти має відбуватися в конкурентній, індивідуалістичній та кооперативній формах. Конкурентна та індивідуалістична форми управлінської діяльності характеризуються тут зацікавленістю керівника виключно власними успіхами, відсутністю співпраці та взаємодопомоги під час управління; кооперація, навпаки, спрямована на поєднання управлінських зусиль керівників, підвищення ефективності управління й досягнення високого результату. Оскільки впровадження інноваційного

менеджменту в систему дошкільної освіти по суті є кооперативним процесом, кооперативний контекст управління буде сприяти ефективному формуванню вмінь керівників закладів освіти.

11. До основних чинників результативного управління інноваційним менеджментом у системі дошкільної освіти, на нашу думку, варто віднести: наявність системи впровадження інноваційного менеджменту; наявність системи моніторингу стану інноваційного менеджменту в ЗДО; наявність системи моніторингу для визначення результативності впровадження інноваційного менеджменту.

12. Прийшли до висновку, що успішність закладу дошкільної освіти залежить від забезпечення відповідних педагогічних умов. Зокрема, для того, щоб менеджмент у системі дошкільної освіти був предметним, ефективним, інноваційним, керівник повинен володіти арсеналом засобів впливу – як на колектив закладу, так і на економічні, господарські, організаційні, педагогічні процеси ЗДО. Однак, у закладах дошкільної освіти не завжди повною мірою реалізуються зазначені педагогічні умови, що зумовило необхідність розробки методичних рекомендацій та подальшого дослідження особливостей впровадження інноваційного менеджменту в систему дошкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балабанов І. Т. Основи фінансового менеджменту. *Фінанси і статистика*, 1995. URL : <https://www.twirpx.com/file>.
2. Білий Л. Г. Педагогічний менеджмент в освіті. / З ред. С. У. Гончаренка, В. О. Радкевич та ін. Дидактика професійної школи: зб. наук. пр. № 4. Хмельницький: ХНУ, 2006. С. 188-191.
3. Білобровко Т. І. *Кредитно-модульний курс з освітнього менеджменту: навч. посібник*. Переяслав –Хмельницький. 2008.
4. Богданова І. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя на основі інноваційних технологій. Київ. 2003.
5. Боднар О. С. Організаційно-педагогічні засади експертного оцінювання навчально-виховної діяльності загальноосвітніх шкіл: автореф. дис. канд. пед. наук: Київ. 2008. 22 с.
6. Боднар О. С. Ситуаційний менеджмент: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури. 2012.
7. Бондар В. І. Теорія і технологія управління процесом навчання в школі. Київ: Школяр. 2000.
8. Буренніков Ю. Ю. Деякі аспекти діагностики стану управління інноваційною діяльністю підприємства. *Економіка: проблеми теорії та практики*. 2008. № 237. С. 278-285.
9. Бутнік-Сіверський О. Б., Жарінова А. Г. Теоретичні аспекти трансформації виробничої системи в умовах інноваційної діяльності. *Збірник наукових праць*. Київ: НДІ інтелектуальної власності. 2008. № 6.
10. Василенко Н. В. Підготовка керівників загальноосвітніх навчальних закладів до інноваційної діяльності: автореф. дис. канд. пед. наук. Київ. 2007.
11. Васильченко Л. В. Формування управлінської культури керівника школи в системі післядипломної педагогічної освіти. Запоріжжя: ЗОІППО. 2006.

12. Ващенко Л. М. Зміст і структура інноваційного педагогічного процесу. *Управління освітою*. 2005. № 20. С. 4-5.
13. Ващенко Л. М. Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону: монографія. Київ: Тираж. 2005.
14. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності. Харків. 2006.
15. Гагіна Н. В. Педагогічні умови формування у майбутніх менеджерів умінь конструктивної взаємодії у ситуації конфлікту. Житомир. 2011.
16. Гагіна Н. В. Проблема вдосконалення підготовки майбутніх менеджерів до професійної діяльності. *Імперативи розвитку України в умовах глобалізації: міжнародна науково-практична конференція*. Чернігів: ЧДІЕУ, 2008. С. 238 – 239.
17. Гагіна Н. В. Роль інноваційних технологій у формуванні конфліктологічної компетенції майбутніх менеджерів. *Педагогічні обрії*, 2007. № 3. С. 57-60.
18. Гаєвська Л. А. Управління освітою: нові пріоритети. URL : <http://www.niss.gov.ua/book/Osvita>.
19. Гальчук А. А. Тракткування та взаємозв'язок категорій «інновація», «новація», «нововведення», «інноваційний процес» та «інноваційна діяльність». В: *Ефективна економіка*, 2015. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua>.
20. Ганущак-Єфіменко Л. М. Моделювання організації взаємодії учасників процесу управління інноваційним розвитком підприємства. *Актуальні проблеми економіки*, 2011. № 1. С. 90-100.
21. Гатеж Н. В. Підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до виховання естетичної культури учнів закладу загальної середньої освіти: автореф. дис. канд. пед наук. Київ. 2019.
22. Головатий М. Ф. Інноваційний менеджмент: проблеми формування в умовах перехідної економіки. Київ: Міжрегіон. акад. упр.

- персоналом. 2002.
23. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. Вінниця: ДОВ «Вінниця». 2008.
  24. Гораш К. В. Інформаційне забезпечення впровадження освітніх інновацій в інституті післядипломної педагогічної освіти. *Індивідуалізація та фундаменталізація навчального процесу в умовах євроінтеграції* : Всеукр. наук.-практ. конф., 2007. С. 74 - 77.
  25. Григорош В. В. Управління навчальним закладом. Харків: Ранок, 2003. С.37.
  26. Гриньова М. В., Малаканова Л. В., Сорокіна Г. Ю. Менеджмент загальноосвітніх навчальних закладів : навч. метод. посіб. для студ. магістрантів. Полтава. Полтав. нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка, 2012. С.31,42.
  27. Гурова О.М. Інноваційний менеджмент та інноваційна діяльність в закладах освіти, 2001. URL : [http://chito.in.ua/innovacijnij-menedjment - osvitnih.html](http://chito.in.ua/innovacijnij-menedjment-osvitnih.html).
  28. Даниленко Л. І. Інноваційний менеджмент в освіті: навч.-метод. комплекс з дисципліни. Київ: Міленіум 2003.
  29. Даниленко Л. І. 2013. Інноваційна спрямованість освіти. В: Управління освітою, №24 (324).
  30. Даниленко Л. І. Сергєєва, Л. М. Сучасні підходи до управління професійно-технічними закладами / за ред. В. В. Олійник. Київ: ТОВ «Етіс Плюс». 2007.
  31. Даниленко Л. І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах: монографія. Київ: Міленіум. 2004.
  32. Денисюк В. В., Кужель, В. В. Інноваційний менеджмент як напрям вдосконалення процесу управління якістю освіти. URL : <http://ussf.kiev.ua/index.phpgo>.
  33. Дерев'янку О. В., Тернопільська В. І. Теоретичні засади

- формування професійної компетентності. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання по підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Вінниця. 2011. № 27. С.523-528.
34. Драгунова В. В. Інноваційний менеджмент в системі освіти як наукова новизна. *Теоретико-методичні засади професійної підготовки керівників навчальних закладів: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конференції*. Житомир: ФО-П Левковець, 2016. С.133-138.
35. Драгунова В. В. Впровадження інноваційного менеджменту в закладах освіти. *Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. праць*. Полтава: Полтав. нац.пед. ун-т імені В. Г. Короленка. 2016. №18. С. 96-101.
36. Драгунова В. В. Роль інноваційного менеджменту у формуванні майстерності керівника навчального закладу / за ред В: М. В. Гриньова. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXIII Киришинські читання): матеріали міжнародної наук.-практ. конференції*. Полтава. 2016. С.137-139.
37. Драгунова В. В. Технологія реалізації моделі педагогічних умов упровадження інноваційного менеджменту в систему середньої освіти. *Науковий часопис нац. пед. університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Випуск 60. том 1. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. 2018. С.140-144.
38. Дубасенюк О. А., Антонова О.Є., Вітвицька С.С., Сидорчук Н.Г., Спірін О.М.,
39. Ельбрехт О. М. Підготовка менеджерів у вищих навчальних закладах Великої Британії, Канади і США: монографія. 2010. Київ.
40. Енциклопедія освіти / за ред. Кременя В. Г. Київ: Акад. пед. наук України, 2008. С.268.

41. Єльнікова Г. Теоретичні підходи до моделювання державно-громадського управління. *Директор школи*, 2003. № 40-41.
42. Єрмошенко М. М. Менеджмент. Київ: Національна академія управління. 2006.
43. Заворотинська Н. М. Теоретичні питання запровадження інноваційного менеджменту в освіті. URL : <http://ussf.kiev.ua/index.phpg>.
44. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV (зі змінами і доповненнями). Відомості Верховної Ради України; Верховна рада України, 2002. № 36. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
45. Закон України «Про освіту» Закон від 05.09.2017 № 2145-VIII. 2017. Відомості Верховної Ради України (ВВР), № 38-39, ст.380. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
46. Калініна Л. Специфіка інформаційного управління закладами освіти. *Освіта і управління*, т. 6, ч. 3, 2003. С. 47.
47. Камінецький Я. Г. Науково-педагогічні та економічні основи управління системою профтехосвіти. *Молодь і ринок*, 2009. №2 (49). С. 15 – 19.
48. Карамушка Л. Психологія управління: Навчальний посібник. Київ: Міленіум. 2003.
49. Коваленко О. В. Формування готовності до інноваційної професійної діяльності в майбутніх педагогів дошкільних закладів/ 2007. URL : <http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua>.
50. Ковалюк О. М. Управління діяльністю керівників дошкільних навчальних закладів на засадах здоров'язберезувальних технологій. Київ, 2018. С.29.
51. Коновальчук І. І. Теоретичні та технологічні засади реалізації інновацій у загальноосвітніх навчальних закладах. Житомир. 2015.
52. Концептуальні засади реформування середньої школи. Нова українська школа. 2016. Київ: Міністерство освіти і науки України. URL :

<https://www.kmu.gov.ua/storage>.

53. Копельчак М. П. Культура управління як складова формування сучасного керівника професійно-технічного навчального закладу. *Молодь і ринок*, 2010. №6 (65), С. 38 – 41.
54. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: навч. посібник. Київ: КНЕУ. 2003.
55. Кремень В. Г. Інновація – alter ego глобалізації. *Рідна школа*, 2001. №3. С. 3-9.
56. Кремень В. Г. Національна освіта України. Київ: АПНУ. 2009.
57. Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. Управління персоналом: навчальний посібник. Київ: Кондор. 2003.
58. Литвин Л. Менеджмент освітніх інновацій: сутність та особливості впровадження. *Соціально- економічні проблеми і держава*, 2013. Вип. 1 (8). С.108-115. URL : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf>.
59. Мадзігон В., Вячевський М. Суть і принципи організації менеджменту та особливості реактивного і цільового управління. *Молодь і ринок*. 2010. №10 (69). С. 16-22.
60. Маркіян С. В. Інновації як фактор розвитку освіти. *VI Міжнародна міждисциплінарна науково-практична конференція*. Харків. 2006.
61. Мармаза О.І. Інноваційний менеджмент. Харків.: ТОВ «Планета-принт», 2016. 197 с.
62. Мармаза О. І. Менеджмент в освіті: дорожня карта керівника: навч. посіб. Харків: Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. 2007.
63. Маслов В. І. Наукові основи та функції процесу управління загальноосвітніми навчальними закладами: навчальний посібник. Тернопіль, Астон. 2007.
64. Мурашко М. І. Менеджмент персоналу: навчально - практичний посібник. Київ: Т-во “Знання”, КОО. 2002.
65. Навальківська О. Я. Впровадження інновацій в управлінську діяльність організацій. Тернопільський НЕУ, 2017. URL: Режим доступу:

- <http://dspace.tneu.edu.ua>.
66. Національна Доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. *Освіта*, 2001. С. 2-6.
67. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2020 роки. URL: [www/mon/gov/ua/images/files/4455/pdf](http://www.mon.gov.ua/images/files/4455/pdf)
68. Нечипоренко В. В. Теоретичні основи управління навчально-реабілітаційним центром як відкритою інноваційною соціально-освітньою інституцією. *Науковий часопис. Корекційна педагогіка*, 2013. с.163-168
69. Ніколаєнко С.. Управління якістю і доступністю освіти – запорука інноваційного розвитку України. *Директор школи, ліцею, гімназії*, 2007. № 6, С. 27-31.
70. Озерова Г. В. Сучасні підходи в управлінні навчальними закладами, 2015. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/17469>.
71. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління. Київ. 2003.
72. Островерхова Н. М., Даниленко Л. І. Ефективність управління загальноосвітньою ЗНЗ: соціально- педагогічний аспект. Київ: Школяр. 1996.
73. Паламар С. Компетентнісний підхід як методологічний орієнтир модернізації сучасної освіти . *Освітологічний дискурс*, 2018. № 1-2 (20-21). С. 267-278.
74. Пелеха Ю. І. Ключі до успіху, або організаційна та управлінська культури: навчальний посібник. Київ: Вид-во Європ. ун-ту. 2002.
75. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 № 680-р «Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи». *Офіційний вісник України*, 2009.№ 47, URL: [http://zakon4/rada.gov.ua/laws/show/680-2009-p](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-p).
76. Ситниченко Є. Г. Інноваційні управлінські парадигми в освіті як системні чинники її трансформації, 2007. URL: <http://www.29196-53563-1-SM.pdf>

77. Словник-довідник з професійної педагогіки. За ред. Семенова, А. О. Одеса: Пальміра. 2006.
78. Теоретичні аспекти визначення сутності поняття інновація. *Вісник Запорізького національного університету*, 2010. №2(6). С.191-195.
79. Торган М. М. Дослідження напрямів удосконалення процесу управління в освіті. *Наука і освіта*, 2009. № 3. С. 67-70.
80. Щекатунова Г. Д. Організаційно-педагогічні засади інноваційного розвитку загальноосвітніх навчальних закладів: монографія. Київ: Пед. думка. 2013.
81. Якса Н. В. та ін. Концептуальні моделі педагогічної освіти: наукові пошуки та здобутки. *Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку*, вид. 2-е, доп.. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. С. 8-29.